

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Tot în chestiunea catehizării.

VII.

Am arătat materia principală de Religione în anii I—VI de școală.

Pedagogii moderni nu se unesc cu privire la materia cursului pregătitor. Unii susțin poveștile și fabulele, alții istorioarele religioase-morale și alții în fine, nici povești sau fabule nici istorioare religioase-morale. După acești din urmă obiectul de învățământ al Religiei are să se înceapă în anul prim cu istorioare biblice.

Mai sus am expus motivele, ce mă îndeamnă să fiu contra poveștilor și fabulelor. Sunt contrar istorioarelor biblice în anul prim de școală din următoarele cauze:

Cu materia biblică nu putem începe propunerea Religiei în școala poporală din motivul că ea nu e potrivită pentru copiii primului an. Atât după *cuprins* cât și după *formă*, istorioarele biblice sunt prea grele pentru școlarii începători. În aceste istorioare obvin țări și persoane, momente istorice și geografice, obiceiuri și datini cu totul străine cercului de intuițiune și experiență al școlarilor; obvin idei religioase-morale, ce nu corespund gradului de dezvoltare a micuțului copil, care abea se poate ridică cu mintea și inima sa la Dumnezeu și abea poate face deosebire între ceea ce este iertat și oprit. Din aceste cauze cuprinsul istorioarelor biblice nu pot avea nici o valoare pentru sentimentul și voința școlarului, din contră, acest cuprins poate produce în școlar indiferentism sau chiar disgust. După *formă* istorioarele biblice încă nu sunt pentru copiii, cari cercetează școala poporală și cari în majoritatea lor abea știu îngână câteva ziceri simple. Limba biblică nu este limba copilului care vine prima oară la școală. Copiii noștri nu vorbesc și cu atât mai puțin pot pricepe deodată limba biblică plină de podoabe orientale. Șirul de concepțiuni abstracte, ce obvin chiar în cele dintâi istorioare biblice

e pentru ei neînțeles. Fie modul de expunere al istorioarelor ori cât de simplu, el nu poate fi destul de simplu pentru copiii noștri de 6—7 ani.

Din cele espuse urmează, că școlarii începători trebuie pregătiți pentru priceperea istorioarelor biblice. Pregătirea aceasta se face în decursul primului an de școală prin materie tot istorică, dar' care să corăspundă cercului de gândire și dezvoltării religioase-morale a copiilor. Această materie o aflăm în așa numitele *istorioare simple religioase-morale*¹⁾.

Cevă despre cuprinsul și forma istorioarelor simple religioase-morale:

Aceste istorioare tratează despre ascultare, binefacere, diligență, modestie, dreptate etc.; expun întâmplări și fapte, cari să facă pe elevi cât de cât cunoscuți cu ființa lui Dumnezeu, cu unele însușiri ale lui, cu raportul dintre Dumnezeu și om și celelalte ființe de pe pământ.

Obiectul acestor istorioare pot fi fapte și întâmplări adevărate din viața de toate zilele și din istorie pot fi și născociri sau ficțiuni, dar corăspunzătoare realității, cum sânt și „pilde“ lui Isus.

Istorioarele simple religioase-morale trebuie să corăspundă următoarelor 5 cerințe: a) să fie adevărat copilărești adecă simple și totodată pline de fantazie; b) să cultive moralitatea în acel înțeles, ca să scoată la iveală figuri și suferințe, cari într'un mod simplu dar plin de viață provoacă judecata morală; c) să fie bogate în învățături oferind încercări pentru discuții instructive despre societate și natură; d) să aibă valoare constantă; e) să reprezinte o unitate, ca să impresioneze adânc și să înriurească asupra sentimentului și voinții.

*

¹⁾ Biserica noastră nu e contrară acestor fel de istorioare. Insuș Domnul nostru Iisus Hristos folosește „pilde“ la propunerea învățăturilor sale mântuitoare. Domnul Dr. P. Pipoș, cum am văzut încă le admite.

Deosebită atențiune merită și folosirea materiei biblice și a istoriei bisericești, de oare-ce nu toate faptele biblice și nu toate evenimentele însemnate în viața bisericii sunt potrivite pentru istorioarele, de cari avem noi trebuință. Principiile, ce au să fie considerate la alegerea materiei și compunerea istorioarelor biblice și bisericești, sunt următoarele:

1. Materia de învățământ să se scoată numai din cărțile canonice ale sfintei Scripturi și din manuale de istorie bisericească recunoscute de biserica noastră.

Amăsurat acestui principiu „Tovie“ n'are loc într'un manual de istorioare biblice pentru școlarele noastre populare.

2. Materia scoasă din sfânta Scriptură și din istoria bisericească să fie astfel aleasă încât să corăspundă scopului ce-l are Religiuinea în școala populară adecă să conțină fapte și întâmplări, cari să facă pe școlari cunoscuți cu biserica noastră, cu învățăturile și așezămintele ei, și nu fapte și întâmplări, cari să-i în troducă în istoria poporului jidovesc și în istoria amănunțită a întregii biserici creștine. Nu scop curat istoric ci scop religios-moral și istoric-bisericesc are materia luată din sfânta Scriptură și din istoria bisericească.

Conform acestui principiu, ce înțeles au în manual de istorioare-biblice expunerea *robiei Izrailitenilor prin Asirieni și prin Babilonieni* și a altor evenimente istorice, cari au însemnătate istorică numai pentru Jidovi? Învățăturile religioase-morale, ce s'ar putea scoate din această materie prea grea pentru copii mici, se pot abstrage din alte istorioare cu mult mai simple și mai frumoase.

3. Materia de învățământ scoasă și aleasă din sfânta Scriptură și din istoria bisericească să fie distribuită în unități metodice, adecă în părți, care pentru sine reprezintă un întreg bine rotunzit, iar toate la oaltă stau în cea mai srânsă legătură.

4. În unitățile metodice să se păstreze la istorioarele biblice *textul sfintei Scripturi*,*) iar la istorioarele bisericești limba uzitată în biserica noastră.

*) Pentru însemnătatea obiectului cităm la acest loc următoarele cuvinte de o netăgăduită valoare pentru limba, ce trebuie păstrată în istorioarele biblice.

„Sunt două direcțiuni cu privire la forma istorioarelor biblice. După părerea uneia — zice Dr. W. Rein et cons, op. cit., vol. III, pag. 9 și 10 — trebuie să ne ținem strict de textul biblic; după părerea celeialte direcțiuni trebuie să lăsăm libertate învățătorului, ca să istorisească în forma, ce o poate plâsmui talentul lui. Noi socotim, că ambele direcțiuni sunt incorecte. Nu putem urmă strict textului biblic, pentru că prea adeseori obvin cuvinte și construcțiuni, ce sunt prea grele pentru priceperea copilului. Incorec-

Câte din manualele noastre corespund acestor două principii?

5. Ca materie aparținătoare materiei istorice se consideră învățăturile religioase-morale, ce se abstrag din aceasta. Cu privire la învățăturile amintite observăm, că ele trebuie să fie abstrase în mod firesc și cu ușurință, apoi să consune pe deplin cu învățatura bisericii noastre dreptcredincioase, și în fine textul lor să fie clasic, adecă după cuprins de o valoare generală, iar după formă expresiuni verbale corecte*).

*

Trecem la *rugăciuni și cântarea bisericească*.

Începem propunerea rugăciunilor, când copiii au deja oarecari cunoștințe religioase despre Dumnezeu și raportul dintre D-zeu și om, și am deșteptat în ei dorința d'a se ruga.

La alegerea rugăciunilor să se iee în considerare două momente, și anume: propunem școlarilor numai

a) rugăciuni, ce le pot pricepe și al căror cuprins corespunde dezvoltării lor religioase-morale;

titățile traducerii încă acoper câte odată înțelesul pentru copil. Dară cu atât mai puțin ne putem lua după acei prelucrători, cari enarează istoria lui Avram ori cea alui Iosif ca și istoria lui „Fritzchen“ cel bun din Abcdar. De acest extrem mai că trebuie să ne ferim cu mult mai mult decât de cel dintăiu. Extremul acesta în tot cazul rezultă din tendința prea laudabilă de a face istorioarele biblice cât mai eficace pentru clasele inferioare. Ținem însă, că aceasta este o prefacere în zeamă lungă a istorisirilor biblice (Verwässerung der biblischen Erzählungen), ce nu o putem înfieră altcum, decât ca o rea lipsă de gut (arg. Geschmacklosigkeit). Dacă istorisirile biblice nu sunt acomodate pentru clasele inferioare, apoi să ne ferim a așteptă cu prelucrarea lordidactică până în anul III de școală — după Rein cursul pregătitor ține doi ani, — dar să nu facem zamă lungă din ele (man verwässere dieselben nicht) și nici să nu le dejosim la nivelul altor feluri de istorisiri. Căci înainte de toate și în genere trebuie să ținem strâns la caracterul limbei biblice. Ea este admirabilă și exercitează mara putere asupra inimii. Copilul trebuie ridicat printr'ansa din cercul său zilnic de esperință, ca să capete o idee despre timpuri trecute, despre popoare și țeri străine, o idee despre spiritul oriental și despre simplitatea măreată, ce o întâmpinăm în urice vechi. În această limbă putem deci schimba numai ceea ce pentru vârsta, cu care ne ocupăm, nu este potrivit; unde limba ne oferă greutăți precum d. e. la acumularea numelor străine. Totuș această schimbare să se facă cu precauțiunea recerută și cu evlavie. Înainte de toate forma dialogică să se păstreze, cât numai se poate, într'o limbă iarăși cât se poate asemănătoare energicei limbi biblice.“

*) Cei cari doresc, să vadă aceste 5 principii aplicate la un manual didactic, sunt sugați a ceti articolul „Chestiuni din învățământul Religiuinii în școlarele elementare“, publicat în Tribuna Poporului, anul 1902, Nrii de Duminecă 13—18.

b) rugăciuni, ce li sunt indispensabile, a-decă de acelea, al căror cuprins corespunde împrejurărilor, în cari trăesc școlarii, etății lor, dorințelor permise etc.

Amăsurat acestor îndegetări, copii mai mici să se deprindă a se rugă pentru sine, pentru părinți, învățători etc. cu cuvintele lor proprii de e.

»Doamne dă sănătate lu tata și mamei, ca să mă poate crește mare...«

Copiilor mai mărisori le propunem rugăciuni ușoare după cuprins și frumoase după formă, d. e. :

»Tu Iisuse m'ai păzit
Noaptea până am dormit :
Fii și peste zi cu mine
Și mă 'nvață să fac bine«.

sau

Înger, îngerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu etc. ;

abia școlarilor mai mari (dela finea anului I) le propunem rugăciuni din cărțile noastre bisericești.

Cele zise despre rugăciuni au valoare și pentru cântare bisericească, pe care o începem cu responsurile liturgice mai ușoare, apoi mai grele, și trecem la celelalte cântări liturgice.

*

Câteva cuvinte despre *Catehism*.

În Catehism, ca manual didactic pentru școala poporală, se expun în mod sistematic numai acele învățături religioase-morale, ce le am abstras din istorioarele propuse școlarilor, — cu alte cuvinte Catehismul trebuie să aibe de bază istorioarele — mai ales cele biblice și bisericești — ce se propun în școala poporală.

*

Reasonând ce am zis despre manualele didactice, vedem, că toată materia istorică trebuie aleasă și împărțită după un plan bine stabilit ; istorioarele să stee în legătură unele cu altele începând — fără conziderare la istorioarele cursului pregător — dela »*facerea lumii*« până la *Șaguna*, ba chiar până în zilele noastre ; iar învățăturile abstrase din aceste istorioare să alcătuească sistemul religiunii noastre dreptcredincioase, pe care-l aflăm în Catehismul, bazat pe istorioarele și învățăturile numite.

—o—

Epilog

Ca de încheiere fie-mi permis a mă ocupa cu unele întrebări sulevate de domnii, cari au luat cuvântul în chestiunea catehizării.

1. Se propun *conferințe tractuale*... spre a se discută asupra diferitelor chestii pedagogice... spre înfrățirea preoților cu învățătorii. — Aprob

conferințele, dar' numai în forma, cum au fost ele introduse în dieceza Caransebeșului. Consistorul trimite în tract oameni de specialitate, de regulă profesori dela institutul teologic-pedagogic, cari în conferințele învățătoresți, respective preoțești, predau *de pe catedră* metodică specială a oarecărui obiect. Singuraticile partii din metodică apoi le ilustrează cu lecțiuni practice. Învățătorii, respective preoții, sunt simplii ascultători. Ei nu discută sau — cu s'ar putea întâmpla în urma discuțiunilor — votează asupra principiilor metodice sau didactice, ci cer esplicări, dacă nu înțeleg sau sunt nedumeriți în vr'o chestie anumită. În chipul acesta, fără multele formalități obicinuite altcum la întrunirile noastre, se lucrează 2—4 zile, și oamenii se imprăștie ducând cu sine multime de învățături și esperințe, pe cari apoi le aplică a casă. Așa se perândează an de an, studiu după studiu. — Păcat numai, că și în dieceza Caransebeșului de câți-va ani nu s'au mai ținut asemenea conferințe !

2. *Dintre manualele de Religiune existente cari sunt cele mai bune ?* Părintele Nicolae Crișmariu, care a scris mai bine în »*Chestia catehizării*«, zice : »Dintre manualele ce le avem nici care nu corespunde. Din toate lipsește una sau alta piesă (o. e. Robirea Izrailtenilor prin Asirieni?). Nu stau în nexul recerut și în aceeași ordine«. Cred, că după cele ce am scris — nu se vor mai judecă manualele după *lipsa vr'unei piese* sau după *ordinea pieselor*, ci după alte principii. Cred mai departe a fi convins pe alți domni, că manualele de Religiune pentru școala poporală nu sunt numai Catehismul și Istoria biblică, că Catehismul are să se propună în ultimul an de școală etc. Tot așa, că scopul Religiunii nu se poate ajunge propunându-se în singuraticile clase manuale de diferiți autori, cari manuale nu stau în nici o legătură unele cu altele. Dacă catehismul trebuie să se bazeze pe anumite manuale de istorioare biblice și bisericești, apoi cum se poate recomanda ca manual bun pentru școalele populare Catehismul de Toma ? E bun, într'adevăr, dar nu pentru școale populare.

3. Nici o literatură, și cu atât mai puțin o literatură *bisericească-catehetică*, se poate crea prin *anchete*. De ideea asta să ne curăm !

4. Prin concurse de premii, noi Românii gr.-or. așa cum suntem, încă nu putem ajunge la cele mai bune manuale de Religiune. Să ne mulțămim deocamdată cu faptul, că cărțile mai bune se impun singure. Autorul unei cărți bune nu reflectează la premii. Trecerea cărții e premiul cel mai mulțămitor. De altă parte prin premierea și prin urmare admiterea numai a unei singure cărți didactice într'o dieceză — sau chiar în metropolia înireagă, cum vreau unii — se ia

în monopol literatura didactică. Monopolizarea, adecă oprirea liberei concurențe, pe ori ce teren, și așa și în literatură, e stagnare.

Cu aceasta cred, că m'am absolvat de angajamentul, ce l-am luat asupra-mi în primul articol „*Fie-care să lucrăm ce putem, ca toții să ajungem unde vrem!*”

Dr. P. Barbu.

PROGRAMELE

și

NOUA LEGE DE PREDARE¹⁾

Comunicare făcută la Congresul din Nürnberg din
Aprilie 1904.

Sociologii sunt de acord să recunoască, că generațiunea noastră azistă la o degenerare morală progresivă. Literatura, arta, moravurile, înmulțirea și răspândirea boalelor nervoase, însuși aparițiunea criminologiei ca știință ne dovedesc cu prisos această. Apoi explicarea acestei desfășurări patologice, încercată cu mult efect, dacă nu tot cu atâta succes, prin chiar faptul că n'a apărut *de cât acum*, probează că simptomele de degenerare nu s'au arătat nici când mai alarmante ca în zilele noastre. Au mai fost negreșit epoce de decadență, așa zise vrăste de tranziție, când o filosofie, fie sprijinită pe religiunea domnitoare, fie independentă de ea, după ce dăduse omenimei tot ce putea ea, se lăsa invinsă de o teorie nouă, viguroasă și agresivă, dătătoare de entusiasm cu noile ei orizonturi. Starea în care ne aflăm noi durează însă de prea multă vreme, ca să fie numai o stare de tranziție iar la orizont nu se vede încă teoria liniștitoare de spirite, care să adune vre-o dată într'un singur mănunchiu atâta bogăție, atâta diversitate de mentalități!

Degenerarea fizică a speciei noastre s'a dovedit în toate țările civilizate, constatându-se pretutindeni scăderea taliei mijlocii, o mai mică rezistență la influențele pernicioase ale mediului, o mai mare mortalitate, reducerea vieții mijlocii și traiul pentru toți înăspriț de boale numeroase și de grija de a-le preveni. Mai îngrijitoare însă sunt constatările din punctul de vedere al vieții sufletești; o nevoe excesivă de senzații, o pripire în a cunoaște și a gusta totul, lipsă de solidaritate afectivă între chiar membrii aceleiași familii, un individualism morbind, ușurința în a lua hotărâri cu privire la acte iremediabile, goana de a-și trăi traiul, desgustul de viață înainte de a o cunoaște, goana nebună către final și o neînchipuită diversitate de concepții în sinul aceleiași generații! Friguri în muncă, friguri în uzul și abuzul vieții, iar paralel cu aceasta o nepăsare complectă pentru ziua de mâine, ca și cum în fiecă clipă ne-am afla în ajunul unei catastrofe finale și definitive! — Și dacă ducându-ne cu gândul la uriașele progrese ale științei, la productivitatea gigantică a unui Wagner, a unui Ibsen, a unui Spencer sau a altora, societatea este încă departe de a se resimți de o sterilitate intelectuală, — în schimb istovirea morală, imprăștierea și risipirea în nimicuri a puterilor noastre de acțiune, lăncezirea entusiasmului sănătos, morbiditatea voinții și criminalitatea crescândă sunt lucruri tot pe atât de generalmente cunoscute.

Această destrămare sufletească are de sigur origini îndepărtate și multiple. Ar fi negreșit o incumetare

dacă nu chiar o naivitate. să încercăm, o sintetizare a lor acum, când multe dintre cauze nici nu sunt în deajuns de adâncite de către cercetători specialiști. Aci ne vom mărgini a cerceta problema numai dintr'un punct de vedere, anume cel pedagogic, de oarece părerea noastră este, că în afară de sistemul general de educație, foarte mult contribuim și noi la această stare sufletească bolnăvicioasă prin *însuși admirabila organizare* a învățământului, prin însuși slăvita metodă nouă de predare.

În năinte de a trece la expunerea dovezilor cari sprijinesc îndrăzneța mea aserțiune, mă simt obligată a vă aduce la cunoștință condițiunile în cari ele au fost culese. — Studiile mele universitare, terminate în țeară și complectate în Paris, m'au familiarizat cu toate sistemele pedagogice moderne, ale căror aplicațiuni mi le-am asimilat într'un an de practică pedagogică în seminarele din Berlin, München și Stuttgart. Profesiunea mea mi-a dat drept câmp de observație două școli primare, una cea de aplicație de pe lângă școala normală, o alta sub direcția surorii mele, precum și două școli de al doilea grad, școala normală, în care, în calitate de profesoară de pedagogie, conduc practica pedagogică de 10 ani, și o alta de cultură generală, unde am predat mai multe din disciplinele filosofice. În acest interval am avut prilejul să urmăresc 8—9 generațiuni din fiecare școală primară și tot cam atâtea din fiecare din cele două școli secundare.

Trecând acum la câmpul propriu zis de observațiune, iată câte-ve trăsături generale necesare pentru deplina înțelegere a celor ce au să urmeze.

În total luate școlile noastre primare sunt excelente. Metodele didactice moderne, introduse de tinerii cari au studiat în Germania, sunt bine cunoscute de către institutori. Sistemul rotațiunii este aproape generalizat, faptă care dă și mai mulți șorți de probabilitate, ca experiențele pedagogice făcute la noi să fie concludente în materie.

Cursul primar — în care se primesc numai copii de 7 ani împliniți, care are durată de 4 ani și cuprinde programul următor. În cl. I: *citire, scriere, învățământ intuitiv*, în cercul școalei și al casei părintești, *rugăciuni* în versuri, *desemn* în legătură cu *inv. intuitiv* și *socoteală* (formarea numerilor 1—100 după sist. lui Grube); iar ca exerciții formale, *narațiuni*, *memorizări*, *ex de simțuri*, *cântec*, *gimnastică* și *lucru de mână*.

La clasa II-a, deosebindu-se de acel admis în școlile germane — și în această socot că România a făcut mare greșală — programul nostru este prea încărcat și prea lipsit de gradația trebuitoare față de cel al clasei precedente. Într'adevăr, aici avem: *citire*, proză și versuri; *exerciții de gramatică*, în cercul propoziției simple, (sintaxă și etimologie); cele 4 operațiuni cu numerele dela 100 — 1 milion; *inv. intuitiv* în cercul *grădinei*, *livezii*, *pădurii*, *bălților*; *introducere în istorie* (legende) și în *geografie* (localitatea în care se află copilul); în fie exerciții formale ca în cl. I.

Programul cl. III este o desvoltare al celui precedent: iar după ultima clasă a cursului primar, elevii ajung — sau mai bine zis, ar trebui să ajungă — la o *citire* curgătoare și inteligentă, la o *redactare* mulțumitoare a bucăților citite sau narate; rezolvă ori ce problemă de aritmetică în cadrul numerelor întregi și zecimale, precum și de geometrie elementară, cunosc istoria și geografia țeri lor, cunosc în mod sumar geografia tuturor continentelor, cu fauna și flora lor caracteristice, cunosc fenomenele fizice cele mai frecvente, știu geneza fabricațiunii celor mai uzuale obiecte de consumație, știu în fine noul și vechiul tes-

¹⁾ Din »Scolare« de Ana Conta-Kornbach.

tament precum și catehizmul ortodox, iar în ultimele două clase copiii s'au perfecționat în cântec, gimnastică etc. în puterea de observațiune și în aceea de a redă în rostire corectă cele știute și simțite.

Cunoașteți acum agentul de observațiune precum și câmpul în care mi-am cules observațiunile, din cari voi trage mai departe argumentele tezei mele.

Începând cu prima clasă și făcând abstracție de elevele cari o repetă, se poate afirma — și aceasta după numeroase observațiuni — că, din 50—60 de eleve noi înscrise se vor găsi cel mult 3—4, adică 6—7% cari să nu fie în stare a urmări cursul lecțiunilor până la finele anului școlar. În general, elevele sunt aproape la același stadiu de dezvoltare psihică, toate agere și viaie, așa că la finele anului — la noi existând încă sistemul premiilor — institutoarea se găsește în perplexitate la determinarea clasificărilor. În 893 o institutoare voia să premieze cu premiul I 9 de eleve din 30 câte avea în clasă.

Lucrurile se schimbă în clasele următoare. Din clasa a II găsim la finele anului promovabile 20—25, adică mai puțin de jumătate din populația clasei respective. La finele clasei a III-a numărul scade mai departe, iar în clasa ultimă, afară de cazuri excepționale — în 0 ani am avut două clase a IV-a cu câte 90% eleve bune — numărul elevelor bune nu trece de 10 12. Dar și acestea, puținele rămase, din punctul de vedere calitativ, se află departe de coloritul cald al observațiunii spontanee pe care l'am admirat în primul an. Negreșit, ele au un stoc bogat de cunoștințe, bine asimilate, bine organizate, însă mintea li-i ostenită și fără energie. Au ceva matur, dacă voțiți, dar de o maturitate anemică.

Aici își are locul o observațiune foarte curioasă, chiar privită numai din punct de vedere psihologic, aceea relativă la inegalitatea puterii mintale, la variațiunea aproape morbidă a acestei puteri dintr'o zi în alta, fenomen observat la trei dintre elevele școlii de aplicație. Ana B... din cl. IV, elevă inteligentă, siluitoare, are zile când înțelege iute și profund tot soiul de noțiuni; în altă zi, aceleași noțiuni pe cari cu o săptămână înainte le asimilase așa de bine, nu le mai pricepe — nu am zis că le uită — și nu le pricepe orice mijloc de concretizare ar întrebuița institutoarea. Nici vorbă nu poate fi de rea voință, așa că fenomenul nu poate avea altă explicație de cât oboseala minții care lucrează numai cu intermitență. — Elena G... și Antoneta N..., eleve în cl. III, prezintă fenomenul într'o formă și mai stranie. Amândouă sunt dotate cu o mare dispoziție pentru calcul. Când erau în cl. I și a II-a lucrau la aritmetică cu o agerime și exactitate uimitoare: multe normaliste nu le puteau urmări. Anul acesta în cl. III-a, sunt zile când ele reamintesc timpurile vechi, atât prin iuteală cât și prin corectitudinea gândirii, dar de odată le vedem căzute într'o stare de prostrație intelectuală desăvârșită, care durează câte 3—4 săptămâni fără întrerupere. În acest interval ele nu sunt în stare să socotească nici cu numere mai mici de 10. Nu înțeleg absolut nimic. Apoi somnolența dispare, ele își revin în fire, pentru a recădea din nou în adormire după 0—5 zile. Partea curioasă a fenomenului este că aceste eleve, cari nu s'au distins în cl. I-a și a II-a, decât la calcul, nu și perd aptitudinea de pricepere decât numai la calcul; la toate celelalte obiecte ele au fost și rămân continuu mediocre. Aci, este deci vorba de o uzare numai într'o singură direcție, de o istovire parțială, probabil momentană numai, provocată de excesul tensiunii mintale.

(Va urma.)

Psichologia sentimentelor intelectuale.

după T. Ribot.

(Urmare și fine).

Sub forma sa statică, emoțiunea intelectuală iarăși este un caz particular al sentimentului de sine, sentiment al cărui manifestațiune principală este *sentimentul de forță și de potestate* sau contrarele acestora; ea e o modalitate deosebită a acestor sentimente, întocmai ca și plăcerea cauzată de forța fizică, de ideea avuției, șcl. sau de contrarele acestora. Specia statică a sentimentelor intelectuale se aproprie mai ales de acele emoțiuni, cari însoțesc ideea posesiunii sau a proprietății, sub forma sa pozitivă, ea este simțită ca un crescământ, ear sub forma sa negativă, ca și un scăzământ oarecare. Ignoranța sau preste tot lipsa de cunoștințe se simte în conștiință ca o strămoare sau limitare.

4. Forma excesivă sau pasionată a sentimentelor intelectuale.

Mai rămâne să urmărim evoluțiunea sentimentelor intelectuale în o a treia fază, când ele iau forma unei pasiuni. Acest punct de evoluțiune ele îl ating foarte rar, pentru că ideile abstracte (pure) cauzează plăcere pasionată numai spiritelor alese. Este evident, că pasiunea intelectuală poate să plece numai din grupul dinamic al emoțiunilor, fiindcă posesiunea dela natură este o plăcere calmă, sau precum ziceau cei vechi, o plăcere în liniște. În biografiile filozofilor și ale savanților aflăm numeroase exemple relative la pasiunea intelectuală. Socrate, Archimed, Kepler, Spinoza, și mulți alții și-au consacrat întreaga lor viață, în mod exclusiv și riguros cercetării adevărului. Este știut însă, că în cele mai multe cazuri nu iubirea pură a științei a fost și este mobilul pasiunii intelectuale, ci ambițiunea sub diferitele ei forme, ca de ex. dorința de a ajunge la cutare pozițiune înaltă, la influență, la avere, la renume, la glorie, șcl. Și este foarte dificil de a afla cazuri de pasiune intelectuală absolut pură. Iată totuși un caz clasic: Descuret (în opera sa „Medicina pasiunilor“) ne dă biografia unui savant cu numele *Mentelli*, care fără a urmări vre'o țintă determinată, pur și simplu numai din plăcerea de a studia și de a satisface trebuințele sale intelectuale, și a dedicat întreaga sa viață studiului și se părea că nici nu încearcă alte lipsuri. Trăind la Paris într'o celulă foarte sărăcăcioasă, pe care i-o cedaseră niște oameni îndurați, el scădea din erogatele sale tot, ce nu i-se părea absolut necesar. Cheltuețile lui zilnice, afară de cumpărarea cărților, erau de tot bagatele. *Mentelli* lucra câte 20 oare la zi și își întrerupea munca sa asiduă numai într'o singură zi la săptămână, pentru a da lecțiuni, din a căror venit trăia. În anul 1814 glonțurile oștirilor aliate, cari cădeau în jurulcolibeii sale, nu'l conturbau de loc. Sub durata primeiepidemii de holeră în Paris, magistratul orașului fie avizat să întrebuițeze puterea armată pentru a sili pe acest sihastru al științei de a-și întrerupe studiile, spre a putea curăți celula sa infectă. Astfel a trăit *Mentelli* timp de 30 de ani, fără a fi vre-o dată

bolnav, fără de a-se plânge. *Mentelli* n'a lăsat după sine nici măcar o trăsătură de condeiu, ca rezultat al îndelungatelor sale cercetări. Aș mai putea cita și alte număroase cazuri, cum au fost de ex. vastele colaborațiuni anonime ale Benedictinilor din evul mediu. *Dom Mabillion* deasemenea a fost un tip de muncitor științific pasionat, modest, ne băgat în seamă și necunoscut de lume, un tip care își împlinea cu punctualitate excesivă nu numai datorințele sale religioase, ci cutriera pedestru fărăle îndepărtate, cu scop, de a aduna documente istorice. Așa dar au existat și există număroase cazuri, în cari amorul științei, numai singur și fără nici un alt motiv lateral, care ar putea să slăbească puritatea sa, posedă caracterul unei pasiuni fixe, stabile și nechimbate, pasiune, care umple întreaga viață și stăpânește în mod exclusiv întreaga ființă a unui om.

Traducere din originalul francez de :

Arad, 1904.

Dr. P. Pipos,
profesor.

Notițe

despre viața lui Simion Iosif Popovici Paffy

de
Petru E. Papp
cleric de cursul III.

(Urmare și fine).

E de observat, că stipendiul de 400 fl. era dat sub numele de stipendiu al diecezei fără a purta numele fundațiunii din care se distribuia. La 1892 Sinodul eparhial sub Nr. 88, ia rezoluțiunea, ca concursul ce se escrie pentru acest stipendiu, să poarte numele testatorului.

Azi stipendiul de 400 fl. dacă nu concură după el tânăr, care are dorința de a se pregăti de profesor la institutele noastre, atunci se distribuie între 2 tineri din acei recurenți, cari au aplicarea de a frecventa studiile teologice la institutul nostru din Arad.

Azi fundațiunea se ridică la considerabila sumă de 33377.44 cor.

Stipendiații din această fundațiune.

Mulți tineri săraci prin ajutorul sau stipendiul primit din această fundațiune, au fost mântuiți de lipsele materiale și ș'au ușurat traiul vieții lor, putând astfel în liniște și fără multe griji a-ți ajunge scopul :

1. Antoniu Brânda a avut fericirea de a gusta pentru prima dată din roadele acestei fundațiuni. El a fost înrudit de aproape cu „groful“ precum îl numesc și azi pe Paffy locuitorii din Buteni. Acesta a frecventat gimnaziul din Arad și după absolvarea a V clase s'a dedicat carierei administrative, devenind notar în Cuvești. Timpul în care s'a bucurat de acest favor sunt anii 1851—1854, cum mărturisește singur el în petițiunea fiului său Ioan pentru dobândirea unui stipendiu din această fundațiune.

2 A fost Dimitrie Popa dela 1867—1869. Acesta s'a dedicat carierei preoțești și a murit ca slugitor la altarul domnului în comuna Pecica.

Ambii au avut știpendiu de 120 fl.

3. Ioan Brânda, fiul lui Antoniu Brânda s'a bucurat de favor în 1887 apoi 1890—1894. Tânăr de rară capacitate. A fost ziarist și în urmă aplicat la Consistorul din Arad, unde a și murit.

4. Ioan Papp, teolog de Lipsca, 1894—1896.

5. Nicolae Mihulin în 1891/2. Azi profesor la institutul pedagogic din Arad.

6. Valerie Cologea, fiu de preot. A absolvat școala civilă din Buteni bucurându-se de favor din 1899—902.

7. Din 1902 știpendiul de 400 fl. e împărțit între teologii George Vereș și scriitorul acestor notițe.

Incheiere.

După câte am putut alcătui despre acest bărbat plin de sentiment creștinesc și dragoste cătră neam, sunt încă dator a da oare-cari deslușiri referitoare la numele ce-l poartă. M'a fi întrebând cine-va, cum se poate ca copilul lui Teodor Popa din Buteni să poarte numele de Simeon Iosif Popovici Paffy? Date pozitive care să ne conducă la aceasta nu avem, prin urmare putem recurge la ipoteze, cari ne par a corespunde adevărului.

E lucru cunoscut, că în vremuri vechi, numele de familie se schimbă după placul omului, deci și el a putut face să primească numele de familie a „strămoșului său“, a lui Ioan Francisc Popovici. Cu numirea „Paffy“ putem mai ușor să ne împăcăm. E lucru vădit că cineva trecând în ceata nobililor, a suferit oare care schimbare și în nume, căci așa se cerea. *Popa* corespunde ungureșcului *Pap*. Probabil că e copil din familie de popă. ceeace în ungurește exprimăm cu „papfi“. De aici s'ar fi format cunoscutul *Paffy*.

O altă ipoteză: E probabil, că George Popovici, amintit în testament, să fi fost un om bun de suflet, și pe când Simeon se afla în școala invalidilor a putut să tragă atențiunea lui Popovici asupra sa. Acesta l-ar fi luat copil de suflet, l-ar fi îngrijit și și crescut. Din recunoștință și iubire față de acest binevoitor al său, Simion i-ar fi adoptat numele.

Eu din parte-mi străduindu-m'am ca lunecând înapoi cu gândul la vremurile apuse, să scot la iveală figura măreață și ideală a fundatorului *Paffy*, asupra căreia s'a lăsat o deasă păclă, cunoscându-l numai după fundațiunea, ce am moștenit.

El a fost primul inger, care ne-a vestit încrederea în spriginul fiilor eșiți din neamul nostru. El ni-a dat dovadă, cum să știm și cum trebuie să ne împăcăm cu neamul, când plecăm la vecinica viață.

Arad, luna Decemvrie 1904.

Aviz!

Cei ce doresc spre desfacere calendare de pe anul 1905 adreseze-se administrațiunii voastre. Mai avem circa 150 exemplare și acestea le-am reprimut dela cei ce nu le-au putut desface.

Administrațiunea tipogr. diecezană
Arad strada Révay Nr. 10.

Nr. 2513./50. Pl. 1904.

Concurs.

Pentru postul de protoprezbiter în protoprezbiteratul „**Peștes**” pe baza hotărârii comitetului protoprezbiteral din 25 Noemvrie (8 Decemvrie) a. e. conform §-lui 7 din Regulamentul congresual se publică concurs pe lângă următoarele condițiuni:

I. Emolumintele împreunate cu acest post sunt a.) Parohia vacantă din Birtin decretată în mod interinal de parohie protoprezbiterală cu o dotațiune întregită dela stat amăsurat cvalificațiunii protoprezbiterului la 1600 coroane; b.) Competința de bir protoprezbiteral dela preoții cu cvalificațiune superioară o maje metrică (100 chile) iară dela preoții cu cvalificațiune inferioară jumătate de maje (50 chile) cucuruz (mălaiu) în natură ori prețul curent; c.) Pentru faptea vizitare a bisericilor câte 10 (zece) coroane dela o parohie organizată d.) Retribuțiunea preliminară din partea Consistorului și staverită din an în an prin Sinodul eparhial.

Se observează că amăsurat concluzului consistorial de datul 30 Decemvrie 1903 Nr. 2206. Pl., alegând protoprezbiter are să contribuie din dotațiunea sa anuală cu 400 coroane la acoperirea penziunii protoprezbiterului emerit Teodor Filip până va fi acesta în viață.

II. Concurenții pentru acest post conform Statutului Organic și concluzului congresual Nr. 11 din 1888, vor avea a-și instrua petițiunile cu următoarele documente: a) Testimoniu de maturitate și despre absolvarea gimnaziului; b) Testimoniu despre absolvarea teologiei; c) Testimoniu de cvalificațiune preotească pentru parohii de I clasă. d) Certificat oficios despre serviciul neîntrerupt prestat pe terenul bisericesc ori școlar dovedind că a împlinit cel puțin cinci ani în serviciul bisericesc ori școlar cu succes deplin mulțumitor și că prin zelul și diligența sa s'au distins în rezultatul activității sale pe terenul bisericesc și școlar.

III. Terminul pentru prestarea recurselor conform §-lui 10 din regulament se defige **în 30 de zile compute de la prima ziua ce urmează după publicare**, adică după a treia comunicare a concursului.

Concurenții pentru acest post sunt poștiți a-și înainta recursurile instruate cu toate documentele la acest Consistor în terminul fiesat.

Dat din ședința plenară ținută în Oradea-mare la 30 Decemvrie 1904.

Consistorul gr. or. român orădan.

Vasilie Mangra
vicar episcopesc.

AVIZ.

Foaia oficioasă »Biserica și Școala« începând cu Nr. 1/1905 numai aceloră se va trimite cari au achitat abonamentul până inclusive 31 Decemvrie 1904, și se abonează și pe anul 1905.

Abonamentul pentru Austro-Ungaria:

Pe an e	10 cor. — fl.
„ 1/2 an	5 „ — „
„ 1/4 de an	2 „ 50 „
iar pentru străinătate:	
Pe un an	14 franci
„ 1/2 an	7 „

Administrația foaiei

„Biserica și Școala“

Arad, strada Révay Nr. 10

AVIZ

La administrațiunea tipografiei diecezană din Arad se află spre vânzare „**Tălcuiala evanghe- uilor**“ de fericitul Loga tipărite cu litere cirile în Buda la anul 1835. Prețul de exemplar 2 cor.

CRONICA.

† **Neecrolog.** Subscriși cu inima frântă de durere, aducem la cunoștință încetarea din viață a mult iubitului nostru tată **Simeon Cornea senior** preot gr.-or rom., în etate de 71 de ani și într'al 51-lea an al preoției; împărtășit fiind cu sfintele Taine și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului în 18/31 Ianuarie 1905 la 2 ore d. m.

Rămășițele pământești ale scumpului defunct se vor așeza spre vecinică odihnă în 22 Ianuarie (2 Febr.) 1905, la 10 ore a. m., în cimiterul gr.-or. român din Repsig.

Repsig, la 18/31 Ianuarie 1905. Fi-ei țărâna ușoară și memoria binecuvântată! Ana Cornea, preoteasă în Seleuș. Ioan Cornea, inginer în Bacău (România.) văd. Elena Cornea, conducătoare la internatul de fete în Arad. Mărioara Cornea, Simeon Cornea, preot în Băntăria și fice Parteniu Zaslo, poroh în Seleușu Petronela Mișici, Victor Popovici, preot în Ciaba. Ecaterina Iancu, Dimitrie Popovici preot în Cermeiu, generi și nurori.

Fond de stipendii pentru viert. Secretarul „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiu“, dl Vic. Tordășanu, cu considerare la daunele cauzate viierilor nostri prin „filoxeră“, „peronospora“ și alte flagele ce amenință cu distrugere viile și cu ele și bunăstarea multor proprietari, și cu considerare la chemarea, ce și Reuniunea noastră agricolă o are de a afla căile și mijloacele de sanare, din privilegiul onomastice sale a pus temeiul unui fond cu cor. 5 din care să se imbie la timpul său un stipendiu unui tânăr pentru a se desăvârși în vierit. Tot d-sa din prilejul împlinirii aniversarului al 14-lea, de când ocupă postul de secretar al numitei Reuniuni, a mai dăruit aceluiaș fond cor. 95 ajungând astfel fondul la cor. 100.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei **Govoșdia** devenită vacantă prin strămutarea parohului Romul Vațan se escrie concurs cu termen **de 30 de zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele acestei parohii sunt: 1) 30 jughere de pământ arător și fânaț, cu un venit anual de 612 cor., 2) interesele după suma de 418 cor., prețul alor 2 jughere de pământ espropriate de calea ferată, 3) Stolele usuate și birul dela 135 numere de case câte o măsură de cucuruz sfârmat. 4) întregirea dotațiunii preotului din vistieria statului 328 cor. 34 fl. respective 1128 cor. 34 fl.

Doritorii de a ocupa această parohie să-și trimită recursurile ajustate conform Regulamentului pentru parohii. P. O. oficiu pprezvitral în M.-Radna, iar dâșii să se prezinte pe lângă stricta observare a dispozițiilor §-lui 18 din acelaș Regulament — în sfânta biserică din Govoșdia, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorii.

Govoșdia, la 9/22 Ianuarie 1905.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopie Givulescu* ppresbiter.

□—

1—3

Pentru postul de capelan temporal cu drept de succesiune sistemizat lângă parohul Ioan Popovici din **Albești**, devenit la neputință conform decisului Ven. consistor Orădan din 16/29 Decemvrie 1904 Nr. 2573. B, se publică concurs cu termen de alegere pe **2/15 Februarie** 1905 pe lângă următoarele beneficii:

Tot venitul parohial, cu toate beneficiile adevă; pământul parohial de 17 holde catastrale, ziuă de plug dela cei cu boi, ziuă de lucru cu mâna dela ceialații locuitori. Venitele dela toate funcțiunile preoțești, încă vor fi a viitorului capelan. Eară pentru parohul Ioan Popovici pe timpul cât va fi în viață să susțână întregirea dela stat (congrua).

Doritorii de a ocupa această post până la termenul din sus au a se prezenta la sfânta biserică din Albești în vre-o Duminecă sau sărbătoare pentru a-și arăta desteritatea în cele bisericeste.

Dat din ședința comitetului parohial din Albești ținută la 28 Decemvrie 1904.

Comitetul parohial.

Ioan Popovici
președintele com.

Marcu Pantășiu
notar com.

În conțelegere cu mine: *Elia Moga* protoprezbiterul Beișului.

—□—

2—3

În senzul concluzului V. Consistor din Oradea-mare din 19 l. c. Nr. 2372 pentru postul de capelan temporal lângă veteranul paroh Ioan Pap din **Șebiș** cu filia **P. P. Țigănești** se escrie concurs nou cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Dotațiunea este: a) pământ parohial dela parohia matră Șebiș 16 holde, b) bir preoțesc dela filia P. P. Țigănești câte o măsură de cucuruz dela casă, c) stolele îndatinate, d) întregirea dela stat 520 cor. 20 fil.

Se observă că venitele de sub punctele a, b, și d, au să se împartă în două cu parohul, iar stolele compet capelanului, având dâșul a împlini toate agendele preoțești.

Recursurile ajustate cu documentele recerute sunt a se trimite la subscrișul protoprezbiter în termenul prescriș.

Beiș la 27 Dec. 1904.

În conțelegere cu com. par. *Vasilie Pap* protoprezbiterul Vașcăului.

—□—

2—3

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat. lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelilor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, șgârçiriile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil., și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons, Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât să comandez **Laxbonbons** zacharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chemicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pecum și praf. Ori-ce fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

30—30

Cornel Demeter.

apotecar în Szászváros, iskola-uteza 46

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada Atzél Péter Nr. 1.

(lângă Crucea Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm înosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.

3—10

